

ผอ.ระวี ขุนิกการณ

อ.ฉลาด ปาโส

โรงเรียนเชียงขวัญพิทยาคม

อ.ฉลาด : บทบาทและภารกิจของโรงเรียนก็คือเรื่องของหลักสูตร เพราะฉะนั้นเราจะเอาหลักสูตรเป็นตัววางเลย สิ่งที่โรงเรียนเคยทำคือหลักสูตรที่จะจัดการเรียนการสอน บริหารจัดการการศึกษา เราใช้หลักสูตรเป็นแผนแม่บทของโรงเรียน

ผอ.ระวี : จากการประกวดสื่อแอนิเมชัน นักเรียนแอนิเมชันมีพื้นฐานและเราก็เสริมเอา เราก็เอาหลักปรัชญา เข้าไป ถ้าเราจะไปสร้างแอนิเมชัน โดยให้โจทย์ ม.ต้นจะให้คิดถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายในครอบครัวของเรา ถ้าเป็น ม.ปลาย ให้โจทย์การนำไปพัฒนาชุมชน เด็กก็จะไปออกแบบสร้างบ้าน มีแปลงผัก ในครอบครัวทำอะไร และต้องไปพรีเซ็นท์ให้ดี หลังกลับมาก็ได้รางวัลรองชนะเลิศ ผอ.สอบถามนักเรียน “เขาถามอะไรบ้าง” เขาถาม “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ม.ต้น กับ ม.ปลายแตกต่างกันอย่างไร” ม.ต้นโจทย์จะถามเฉพาะภายในครอบครัวทุกคนในครอบครัวต้องรู้จักคิด จะทำอะไรต้องใช้เหตุผล ทำทำไม มีภูมิคุ้มกัน สำหรับม.ปลาย เมื่อครอบครัวเข้มแข็งต้องช่วยเหลือครอบครัวอื่นภายในสังคม ต้องดูแลกัน เช่น ตอนนี้ณรงค์ลดภาวะโลกร้อน จะสร้างอะไรขึ้นมา ถ้าคลองไม่ระบายน้ำ น้ำมันจะช่วยกันระบายอย่างไร เพื่อให้เด็กมีจิตอาสา

อ.ฉลาด : หลักสูตรกำหนดไว้ ม.ต้นเรียนระดับนี้ ม.ปลายเรียนระดับนี้ ตามแต่ละชั้น โรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กสามารถทำได้ตามที่กำหนดไว้ก็ถือว่าบรรลุเป้าหมายแล้ว แต่ว่าเราเป็นศูนย์การเรียนรู้ เราจะทำอย่างไรที่จะเพิ่มศักยภาพนักเรียนให้สูงกว่าที่กำหนดแต่ละระดับ เช่น หลักสูตรกำหนดว่าเด็กสามารถซ่อมแซมคอมพิวเตอร์ ประกอบอาชีพได้ ซึ่งความจริงการเรียนในระดับนั้นยังไม่ถึงหรอก แต่ว่าเราก็เติมให้ได้ โดยจากวิธีที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างเรื่องทักษะทางด้านเทคโนโลยี ก็ไม่เฉพาะวิชาคอมพิวเตอร์จึงจะมาสอนเรื่องเทคโนโลยี วิชาอื่นก็สามารถสอนได้ ผมสอนม.4-5 ผมจะใช้วิธีการให้โจทย์แก่นักเรียน เช่น ผมเล่าให้เด็กฟังว่า ครูไปประชุมที่จังหวัดชลบุรี มีครูที่โรงเรียนห้วยยอดมาถามว่าโรงเรียนมีพื้นที่เท่าไร ครูก็ตอบไปว่ามีพื้นที่ 48 ไร่ มีอาคารประกอบอะไรบ้าง เขาก็ถามต่อว่า “มีการวางแผนผังโรงเรียนอย่างไร” ผมจึงให้นักเรียนลองช่วยกันเขียนแผนผังเพื่อส่งไปให้ครูที่โรงเรียนห้วยยอดดู บางคนก็เป็น บางคนก็ไม่ใช่ ครูจึงสอนวิธีการเขียนแผนผังให้นักเรียน เขียนเสร็จแล้วจะส่งอย่างไร นักเรียนเสนอให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ซึ่งใช้เวลา 5 วัน บางคนเสนอให้ส่งแฟกซ์ ใช้เวลา 5 นาที ครูจึงถามต่อว่ามีวิธีไหนอีกหรือไม่ มีนักเรียนตอบให้ส่งอีเมลล์ ครูจึงถามต่อว่าส่งอีเมลล์จะอย่างไร จึงให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ ถ้าเราเขียนลงกระดาษ เราจะเอาแผนกระดาษอันนี้ส่งทางอีเมลล์อย่างไร เราต้องสแกนและส่งเป็นไฟล์ทางอีเมลล์ ใช้เวลา 5 วินาที นี่ก็แสดงถึงทักษะวิธีการคิดของ

นักเรียน จากแบบเดิมใช้เวลา 5 วัน แล้วลดลงเหลือ 5 นาที และสุดท้ายใช้เวลาเพียง 5 วินาที แล้วเราก็ต่อยอดกับนักเรียนอีกว่ายังพอมีวิธีไหนบ้าง นักเรียนคิดว่ายังพอจะมีอีกหรือไม่

คุณปียาภรณ์ : จากเรื่องนี้ที่อาจารย์พูด อาจารย์ฤทธิไกรลองวิเคราะห์ดูว่านักเรียนกลุ่มนี้จะต้องมีความรู้หรือไม่ มีความรู้ด้านต่างๆ มีทักษะในการทำอะไรหรือไม่ แล้วจึงวิเคราะห์ได้ว่าแบบไหนถึงจะดี ถ้าหากนักเรียนไม่มีทั้งความรู้และทักษะในการทำ ไม่รู้จักเทคโนโลยี นักเรียนจะวิเคราะห์ไม่ได้ อันนี้คือทักษะชีวิตของจริง อาจารย์จะใช้ทุกอย่างที่เข้ามาเป็นโจทย์ให้นักเรียนได้ฝึกคิดฝึกทำได้

ดร.ฤทธิไกร : สิ่งที่ท่านหาคือครูที่สอนเป็น สอนแบบ Teach Less Learn more เพื่อที่จะให้เด็กตีความเป็น แล้วเอาไปใช้เป็น **key word** ของความสำเร็จ คือจะอาจารย์สอนแบบถาม จะกำหนดเป้าหมายก่อนด้วย “ทำเป็นไหม หรือทำไม่เป็น” แล้วทุกสเต็มของอาจารย์จะถาม อาจารย์ไม่บอก ตัวนี้คือ **key** ที่ทำให้เด็กคิดเป็น คือครูที่สอนแบบสอนเป็น สอนแบบถาม ผมถามว่า “มีกี่คนที่เข้าใจหลักนี้ว่าจะต้องถามให้เด็กคิด จนเขาคิดเป็น แล้วไปวิเคราะห์เป็น” มันจึงเป็นเหมือนสิ่งที่ อ.วิจารณ์ พานิช บอกว่า “ครูที่สอนแบบเอื้ออำนวยเป็น มันถึงจะนำไปสู่การสอนแบบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้” มันต้องทำแบบนี้เป็นก่อน แล้วพอมีหลักจึงเข้าไปสู่การสรุปจนกลายเป็นหลักคิด เพราะฉะนั้นตัวทักษะที่ผมกำลังพูด กำลังถามท่าน มันอยู่ที่จะต้องทำก่อน ก่อนที่จะสรุปรวบยอดตรงนั้นได้ ซึ่งถ้าแยกส่วนก็จะไม่ไปถึงเศรษฐกิจพอเพียง และถ้าไม่ได้ตัวนั้นก่อนก็จะไปไม่ถึงเศรษฐกิจพอเพียง เพราะว่าเด็กคิดไม่เป็น โจทย์ของพวกเราก็คือว่า ทำอย่างไรให้ครูเข้าใจตรงวิธีการ Teach Less Learn more ก่อนไหม หรือไปพร้อมๆ กับที่เราทำเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการอย่างนี้เราจะ train ครูอย่างไร ครูถึงจะเข้าใจตรงนี้ขึ้นมาว่าไม่ต้องบอกความรู้แต่ใช้วิธีถาม

อ.ฉลาด : วิธีการของผม รูปแบบการสอนของผม จากที่ผมได้อ่านหนังสือ จากการจัดการเรียนการสอน ผมก็ได้แนวทางสมการความรู้ เราต้องการให้เด็กมีความรู้จะต้องทำอย่างไร ไม่แน่ใจว่าเป็นข้อเขียนของใคร เขาบอกว่า “**สมการความรู้ ความรู้เท่ากับรู้คิด รู้คิดเท่ากับการตั้งคำถาม**” ผมเอาสามตัวนี้มาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วก็ไปลงที่เด็กด้วย ลองเอาไปถามเด็ก “ความรู้คืออะไร สมการความรู้เป็นไง” เด็กก็จะตอบผมว่า “เท่ากับรู้คิดครับ” ผมก็จะถามต่อ “ทำยังไงถึงจะคิดได้” เด็กก็จะตอบว่า “ตั้งคำถามครับ” คือ เราต้องเติมสิ่งเหล่านี้ให้กับเด็กก่อนเลย แต่ก่อนอยากให้เด็กเกิดความรู้ก็ต้องใช้วิธีบอก ครูทนไม่ได้ก็ต้องบอก นี่คืออุปสรรคของการจัดการศึกษาของไทย

ดร.ฤทธิไกร : สำหรับผมมีภาชิตอยู่อันหนึ่ง คือ ฝึกอะไรได้อย่างนั้น มีเหตุมีผล เช่น ถ้าเราแบ่งการสอนออกเป็น 3 ขั้นที่ว่า นิยาม ตีความ และนำไปใช้ ตีความคือความคิด แล้วจะคิดเป็นก็ต้องฝึกคิด แล้วทำยังไงคนถึงจะคิด ก็คือการถาม มันจึงเป็นเหตุเป็นผลว่าจะฝึกให้เด็กคิด แต่ไม่เคยปล่อยให้คิดเลย มันก็คิดไม่เป็น แต่ว่าท่าน

บอกว่า “ความรู้เท่ากับความคิด แล้วจะต้องทำให้เกิดความคิดด้วยการถาม ก็คือเท่ากับการถาม” มันมีอยู่ปัญหาหนึ่งก็คือครูไม่รู้ เขาจะไม่ถามในสิ่งที่เขาไม่รู้ ความรู้มันก็เลยแคบลง ๆ

อ.ฉลาด: การสอนของผมจะโยนสถานการณ์ให้เด็กคิดซึ่งเป็นเรื่องที่ดี เขาจะใช้วิธีการปกป้องตัวเอง เขาจะปกป้องตัวเองได้ เขาจะต้องมีความรู้ ต้องไปหา ต้องไปแสวง อย่างเช่นสถานการณ์ในปี 58 ถ้าอาเซียนเข้ามาจะมีอะไรเกิดขึ้น เราลองโยนคำถามไปให้เด็ก ให้เขาคิด ๆ ไป เขาก็คิดออกมาว่าปัญหามันน่าจะเป็นแบบนี้ มีการแก่งแย่งการช่วงชิงกัน อะไรต่าง ๆ มันต้องต่อสู้ ตัวเองต้องเข้มแข็งขึ้นมา เราไม่ต้องไปบอกเขา สถานการณ์มันทำให้มองเห็นภาพ ชวนเขามองสถานการณ์ล่วงหน้าไปพร้อมกับเรา ถามไล่ไปให้เขารู้ พอเขารู้แล้วเขาจะฉุกคิดว่ามีบางเรื่องที่ยังไม่รู้ แม้แต่ภายในโรงเรียนผม เขียนแผนผังออกมา มีพระพุทธรูปปางห้ามญาติ “ห้ามทำไม ปางห้ามญาติมีความหมายอย่างไร” คำถามอย่างนี้จะทำให้เด็กได้เปลี่ยนมิติให้เขาต้องไปเรียนรู้เรื่องสังคมศึกษา เพราะฉะนั้นจากสถานการณ์เดียว มันทำให้เขาต้องปกป้องตัวเองหลาย ๆ ด้าน มันก็สนุกดี เด็กก็สนุก